

Efni: Umsögn Vantrúar um frumvarp til laga um breytingu á lögum um skráð trúfélög og lífsskoðunarfélög, nr. 108/1999, með síðari breytingum (skráning barna og úrsögn).

Vantrú fagnar því að sjálfkrafa skráning barna verði afnumin enda er afar undarlegt að ríkið breyti skráningu barna án samþykkis.

Aldurslækkun

Í nýlegum lögum var tekið fram að skráningin sem um ræðir er ekki félagsaðild heldur einungis skráning á því hvert sóknargjöld renna. Rök í greinargerðinni sem vísa til félagafrelsis eiga því ekki við.

Þar sem að þetta er einungis skráning á því hvert sóknargjöld viðkomandi renna þá hefur skráningin bara gildi þegar viðkomandi er orðinn 16 ára, þar sem engin sóknargjöld eru greidd fyrir börn yngri en 16 ára.

Það er því enginn sjáanlegur tilgangur í því að ríkið haldi þessa skrá fyrir einstaklinga yngri en 16 ára. Því teljum við undarlegt og á gráu svæði varðandi persónuvernd barna að ríkið haldi yfir skrá hvert sóknargjöld barna yngri en 16 ára renna - þar sem þetta geta hæglega talist viðkvæmar persónulegar upplýsingar. Réttast væri að hætta einfaldlega að halda úti þessa skrá hjá börnum. Börn geta áfram verið félagar í trúfélögum - enda hefur félagsaðild þeirra ekkert að gera með skráningu Þjóðskrár á sóknargjöldum.

Breyting á málsgrein um úrsögn

Við höfum áður bent Alþingi á að löggin um breytingu á skráningu (9. grein laganna) eru úreld. Það er tímabært að breyta þeim, en við teljum að það þurfi að ganga í heildstæðari breytingu en lagt er til í þessu frumvarpi. Í frumvarpinu er lagt til breyting á málsgrein sem hefur í raun ekkert gildi. Málsgreinin gerir ráð fyrir að breyting á skráningu fari fram með tilkynningu til forstöðumanns trúfélags - en í núverandi kerfi fer það nánast ávallt fram með rafrænni tilkynningu til Þjóðskrár. Við leggjum til að 9. grein laganna verði öll uppfærð til að endurspeglar þann veruleika - og bæði hvað varðar inngöngu og úrsögn.

Nánari útlistanir eru í athugasemdum við einstaka greinar.

Fyrir hönd Vantrúar,
Hjalti Rúnar Ómarsson, gjaldkeri Vantrúar

Athugasemdir við einstaka greinar

1. gr. - Skráning barna - breyting á 8. gr

a. Í stað orðanna „16 ára“ í 1. mgr. kemur: 12 ára.

Rökstuðingurinn í frumvarpinu fyrir þessari aldurslækkun er að 12 ára barn hafi þann þroska til að “ákveða **félagsaðild** sína við 12 ára aldur” - þ.e.a.s. þetta er byggt á því að við 12 ára aldur eigi börn að geta ráðið félagsaðild sinni sjálf.

Við viljum benda á að miðað við nýleg [lög um skráningu einstaklinga](#) (nr. 140/2019) þá er þetta rangur skilningur á trúfélagaskráningu Þjóðskrár. Í 6. grein eru listi yfir þær upplýsingar sem að Þjóðskrá skráir hjá sér. Í 17. tölulið greinarinnar er þetta sagt um þessa ákveðnu skráningu:

hvert gjöld til skráðra trúfélaga eða lífsskoðunarfélaga skuli renna og

Þetta er útskýrt nánar í greinargerð frumvarpsins:

[17]. tölul. um hvert sóknargjöld skuli renna. Í daglegu tali hefur verið talað um skráningu í trúfélög hjá Þjóðskrá Íslands en það er villandi. Í skráningunni felst einungis skráning á því hvert sóknargjöld skuli renna samkvæmt ákvæðum laga um sóknargjöld, nr. 81/1987, með síðari breytingum, og lögum um skráð trúfélög og lífsskoðunarfélög, nr. [108/1999](#), [með síðari breytingum](#). Með skráningu trúfélags eða lífsskoðunarfélags í þjóðskrá felst ekki að Þjóðskrá Íslands haldi sérstakt félagatal trúfélaga eða lífsskoðunarfélaga. Félagatalið er samkvæmt umræddum lögum haldið hjá viðkomandi trúfélagi eða lífsskoðunarfélagi og þykir því tilefni til að vekja sérstaka athygli á þessu í ákvæðinu.

Trúfélagaskráning Þjóðskrár er því ekki skráning á félagsaðild í trúfélagi, heldur einungis skráning á því hvert ríkið greiðir sóknargjöld. Trúfélögin sjálf ráða því hver er félagi eða ekki. Sú rök að það eigi að lækka aldurinn af því að barn eigi sjálft að ráða félagsaðild sinni gengur því ekki - því að þetta er ekki félagsaðild.

Þessi skráning hefur auk þess enga merkingu fyrr en barnið er á 16 ári. Í 2.gr. [laga um sóknargjöld o.fl.](#) (nr. 91/1987) er sagt að sóknargjöld séu einungis greidd fyrir einstaklinga sem hafa náð 16 ára aldri á undan gjaldári.

Hvar barn sem er ekki 16 ára á undan gjaldári er skráð er því alger markleysa. Það er skráning á því hvert ríkið greiðir framlag, sem ríkið borgar ekki fyrr en barnið er orðið 16 ára á undan gjaldári.

Í 3. gr. laga um sóknargjöld o.fl. er þó sagt að hvert gjaldið rennur miðar við skráningu einstaklings 1. desember næst á undan gjaldár. Það væri því eðlilegt að þeir sem eru á 16 ári

(þeir sem verða 16 ára á árinu á undan gjaldári) en ekki orðnir 16 ára geti þegar breytt skráningu sinni. Svo að þau börn sem eiga afmæli eftir 1. desember geti ráðið því hvert sóknargjöldin renna fyrsta gjaldárið þeirra.

Tillaga:

a-liður 1. greinar orðast svo:

Í stað orðanna "orðnir 16 ára að aldri" í 1. mgr. kemur: "á 16 ári"

b og c. afnám sjálfkrafa skráningar

Í b. og c. er lagt til að afnema sjálfkrafa skráningu og í staðinn lagt til að foreldrar ráði skráningu barna. Þetta er að okkar mati mikil breyting til batnaðar miðað við núverandi lög, en við viljum þó leggja til að það verði alfarið hætt að sjá um þessa skráningu hjá börnum sem eru ekki á 16. ári.

Eins og við bentum á í athugasemdum við a-lið þessarar greinar, þá hefur skráning barna yngri en 16 ára enga raunverulega þýðingu. Þetta er skráning á því hvert sóknargjöld þeirra sem eru orðnir 16 ára renna. Það er því frekar erfitt að sjá hvaða málefnalegar ástæður ríkið getur haft til þess að halda skrá utan um þetta.

Auk þess viljum við benda á að samkvæmt a-lið 3.gr. [laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga](#) (nr. 90/2018) teljast upplýsingar um "trúarbrögð" og "lífsskoðun" viðkvæmar upplýsingar. Upplýsingar um það hvert sóknargjöld manns renna gætu vel fallið undir þá skilgreiningu. Vinnsla á þess háttar upplýsingum er eðlilega háð meiri takmörkunum, og við teljum það mjög umdeilanlegt hvort svona tilgangslaus skrá á viðkvæmum persónuupplýsingum barna standist þau lög.

Því leggjum við til að ríkið hætti einfaldlega að skrá þessar upplýsingar þar sem þær hafa enga raunverulega þýðingu og eru á gráu svæði þegar kemur að persónuvernd barna.

Tillaga:

b-liður 1. greinar orðast svo:

2. mgr. fellur brott.

2. gr. - Úrsögn - breyting á 9. gr

Fyrstu þrjár málsgreinar 9. greinar eru í raun úreltar, og því teljum við að það þurfi að breyta þeim öllum en ekki einungis 2. mgr greinarinnar.

9. grein laganna fjallar um trúfélagaskráningu Þjóðskrár en ekki félagaskrá trúfélaganna. Það sést til dæmis á kröfunni um að ekki megi vera skráður í tvö trúfélög, sem er einnig í 8. greininni. Það er gert til að koma í veg fyrir að ríkið tvígreiði sóknargjöld. Ef um væri að ræða félagsaðild væri þetta að öllum líkindum ólögleg takmörkun á félagafrelsi.

Greinin virðist gera ráð fyrir því að forstöðumenn trúfélaga haldi utan um þá skráningu sem Þjóðskrá fer alfarið með hér á Íslandi og því sé breytingum á henni beint til þeirra.

Kerfið hefur verið með þessu móti í Noregi. Enda var tekið fram í greinargerð þegar þessar reglur voru fyrst settar fram á Alþingi ([þskj. 24. - 96. löggjafarþing](#)) að sérstaklega hafi verið horft til þá nýsettra norskra laga um trúfélög og utankirkjumenn. Í Noregi hefur þetta kerfi valdið þeim vandræðum að ýmis trúfélög hafa skráð fólk í trúfélög án samþykkis til að fá meiri sóknargjöld.

Þetta er engan veginn kerfið eins og það er núna á Íslandi. Núna heldur Þjóðskrá úti miðlægri skrá og úrsagnir og inngöngur fara nánast fram að öllu leyti með rafrænum tilkynningum til Þjóðskrár án milliliða.

Það er því ekki raunin eins og mætti halda af 1. og 2. málsgrein greinarinnar að það þurfi að beina þessum tilkynningum til forstöðumanns trúfélags. Fólk getur gert það með rafrænni tilkynningu til Þjóðskrár. Hugsanlega hefur ríkið talið að orðalag 3. málsgreinar laganna: “Að því leyti sem tilkynning til þjóðskrár um inngöngu í og úrsögn úr trúfélagi [eða lífsskoðunarfélagi]...” geri ráð fyrir því að einstaklingur geti breytt þessu með tilkynningu til Þjóðskrár.

Við leggjum til að fyrstu þremur málsgreinum verði breytt til að endurspegla núverandi fyrirkomulag - þar sem að einstaklingar breyta skráningu sinni með tilkynningu til Þjóðskrár.

Auk þess viljum við benda á að það er hugsanlega vafasamt að taka það fram að tilkynning þurfi að vera gerð “skriflega” þar sem að þær eru vanalega framkvæmdar með rafrænum hætti. Við leggjum til að það veðri einfaldlega talað um “rafræna” tilkynningu í lögunum, þó Þjóðskrá muni eflaust geta sagt til um hvernig sé best að orða þetta.

Tillaga:

1. mgr. 9. gr. laganna orðast svo: “Úrsögn úr eða innganga í skráð trúfélag, lífsskoðunarfélag eða þjóðkirkjuna skal beint með tilkynningu til Þjóðskrár.”

2. og 3. mgr. 9. gr. laganna falla brott